

סופרי ספרים

עוזיאל פוקס

שבת חזון וחזון השבת

הישיבה הצליחה במידה רבה לשתול אותנו בעולם התורה, בעולם שבו 'הכאן והעכשיו' היו ר' חיים ור' שמעון, השפת אמת והרב דסלר, סיפורי חסידים ומאמרי מוסר. דברים לכבוד פרישתו של ראש ישיבת הכותל ומייסדה, הרב ח"י הדרי שליט"א

של "הודו לה" בשעה רבע לשבע בבוקר, סידור המגבעת בוית המסירת לקראת תפילת עמידה, ועוד ועוד. אלה כמו, הצטרפו לקוד הלבוש החד-משמעי של התלמידים בישיבה: חולצה בתוך המכנסים ועגלים (או בדיעבד סנדלים עם גרביים). אין צורך לומר שלתלמיד בוגר מערכת החינוך היתית-הלאר מית גם הר"מים בעלי האופי השונה לגמרי יצרו הוצאה מקונספט חיים הרגלי. דמויות מופלאות כמו הרב אביגדור נבנאל או הרב יעקב כ"ץ האירו והקרינו לכל סביבתם מאור פנים "שבת", מנותק מן החולין של היום-יום. ההוצאה מן היום-יום גרמה לי לחוש כחלק משלשלת הרוחות שהתורה שאני לומד רחוקה רחוקה מן ההרהר הר' שראית העכשווית, ונמצאה בזמנים קדומים הרבה, בדורות קדומים ובלומדי התורה לדורותיהם.

לעתים הרצון לנתק את התלמיד מן המקום שבו הוא נמצא ול' העביר אותו לעולם אחר, כידו כאלמות או לכל הפחות בנוקשות ודוגמיות (למשל: התחלת סידורנו), התורה של בישיבה הייתה שונה לגמרי. ואיך זה היה פתוחה לחלוטין, אף על פי שהדברים היו שורב הדרי ידע בדיוק את אודותיו של כל אחד מן התלמידים מתי הוא קם, ומתי הוא לומד, וכמה הוא מתבטל וכי, הוא נתן מקום לצי צמאודו של התלמיד. תודשים ארכים התחלתי מתוך לישיבה - ולא העזי לי על כך דבר, אני, חלק מן החברים, הענישו ללמוד בתוך ולא כאלם בית המדרש - וקיבלו עידוד בדיעבד הוא איפשר לי לעבוד כבר בשיעור א' משיעור לשיעור עד שמבאתי את שחיפשה נפשי בשיעוריו של הרב שג"ר. לאחר התלמידים שביקש תבנית לימודים "לא למדתי" איפשר להתמקד בתנ"ך ובמחשבה, וכאלה עוד הרבה. לא פעם פנינו אליו בסדנה למה אין "יותר משמעת" בישיבה. ותשובתו הייתה טוב ושוב שאדם לומד במקום שלבו הפך, ושאלו יותר עצלן מ'חיל רוסו משתורר', שהתרגל למשמעת הנוקשה, אבל כשיצא ממנה, יצא נטול אישיות עצמאית.

התופש הלימודי בישיבה בא לידי ביטוי גם בתורתו של הרב הדרי. לומדו תנ"ך בדרכים שונות, ושמענו ממנו שיחות במחשבת ישראל של הראשונים וחסידות בזרמה השונים ומוסר - כלולים בדברי הגר"א ונפש החיים, והרב קוק ותלמידיו. לעתים השיחות שלו היו דרשנות ורטרואודית נוסח "שפת אמת" או ר' צדוק, אך לא פעם גלשו לאמירות פשוטות וישרות כסגנון בעלי המוסר: היכן יש להשתפר, ואיפה צריך לעבוד, ובאיזה דרכים כדאי ללמוד וכדומה. ולעתים שאלנו: אן קן ל'ישיבה? והתשובה שהתקבלה הייתה שיש קו מאוד רחב לישיבה, קו מאוד עשיר ומאוד מפרה. כפרפרה על רבני רש"א אמר באחת הפעמים שאנחנו לא יודעים מהיכן הגשמה נכנסת ולכן צריך לחזור אליה מכמה כיוונים. ואכן, מה שהשפיע על זה לא השפיע על זה ולהפך, אבל רחוב הדעת השפיע על כולם.

וכעו, חכה תהו, חכה הרב להעמיד תלמידים הרבה מהם ראשי ישיבות, מהם ר"מים במקומות שונים, מהם בעלי-ביתים לומדי תורה ואחוזי תורה. שנה משהרב מבקש לנח מעט מן העמל היום-יומי של ראשות ישיבה אני מבקש לאחל לו שימשיך להודיע את תלמידיו, ושיחזק לסיים את יחבדיו שבכתיבם ביישוב הדעת.

ישיבת הכותל בירושלים

המילים שבכותרת, באינטונציה המיוחדת לרב הדרי, היו המילים הראשונות ששמעתי בישיבת הכותל. בדקה התשיעים, בסוף כיתה י"ב, החלטתי שאני רוצה ללכת לישיבת הסדר, בתנתי אפשרויות שונות ובסופו של דבר ניסיתי ללכת לישיבת הכותל. באתי לבחון את הישיבה, ואולי אף להיכתן בה, בשבת חזון בשנת תשל"ט, ברגעים האחרונים של זמן קיץ. המילים שבכותרת, היו המילים הראשונות בדרשת ליל שבת של הרב הדרי, והן חקוקות כלבי עד עצם היום הזה: שבת חזון, וחזון השבת. עתה, כמעט שלושים שנה מאוחר יותר, לקראת שבת חזון תשס"ח, עם פרישתו לגמלאות של ראש הישיבה ומייסדה, הרב ח"י הדרי, אני מבקש להקדיש כמה מילים לו ולדרך שבה תפסתי כמה קווים משיטתו החינוכית.

הנחה - זו ירושלים

משחק המילים שבכותרת אינו משחק מילים גרידא למי שמצוי בתורתו של הרב הדרי. עניינה של השבת תופס מקום מרכזי לא רק בתורתו שבכתב (שבת ומועד בשביעית, מאמרים על מומדי השבת ועוד) אלא גם בתורתו שבעל פה, ושכאן אף בחשיבתו החינוכית. ירושלים - המקום המקודש, והשבת - הזמן המקודש, חוזר שוב ושוב בדרשותיו, על מנת לטעט את הקודש גם באדם: מעין התבנית בספר יצירה שהרב חזר עליה כמה פעמים ביחס לעולם (מקום) - שנה (זמן) - נפש (האדם).

הרושם שלי היה שהרב מנסה לטעט בנו משהו "שבת", משהו מן הנצח. אני גדלתי בעולם שבו השאיפה הייתה שהמחויבות היהודית תפלוש לתוך העולם ותתקן אותו. בבני עקיבא של אותם שנים היו באורז אידאלים של הגשמה והתיישבות, ועיירות פיתוח וצבא, ואי לו בישיבה נעשתה כביכול פעולה הפוכה: הישיבה ביקשה לנתק אותנו מן ההווה הישראלית היום יומית ולטעט אותנו בעולם אחר, נצחי, הרחק מעבר לכאן-ועכשיו. ואכן, הישיבה הצליחה במידה רבה לשתול אותנו בעולם התורה, בעולם שבו הכאן-ועכשיו היו ר' חיים ור' שמעון, השפת אמת והרב דסלר, סיפורי חסידים ומאמרי מוסר.

עם זאת, פעולת ניתוק זו לא נועדה לנתק אותנו מן ההווה שלנו, אלא לתת לנו זווית ראייה אחרת, שונה, שבתית. כשם שהשבת מש' פיעה על ימי המעשה, כך שנות הישיבה תשפיענה על כל חיי המעשה שאחר כך. כמה פעמים הרב חזר על סיפור ר' תנינא בן דוסא שכל העולם ניוון בזכותו והוא די לו בקב חרובים. ר' תנינא בן דוסא אומר שאינו חלק מן העולם, אבל העולם ניוון ממנו, ולא פעם הרגשתי שהרב מנסה לתת לנו זווית שונה על העולם ששממנה נוכל לחזור ולהקריין עלי, מבלי לחיות משועבד לו ולכלולו.

המסרים באו לידי ביטוי בדברים פשוטים: בשיחות שבהם הובלע שכדאי לחזור על קריאת עיתונים, ושאלם לא נדע "מה קורה" לא יקרה שום דבר, בקוד הלבוש, שביקש להרחיק אותנו מאווירת סניף

הירידה לכותל כליל שבת בזמן קבוע ובמגנינות קבועות בקיץ ואף בעיצומם של גשמי החורף; השיעור על גג הישיבה, אל מול הרהבית, כליל תשעה באב; המגנינה של "הודו לה" בשעה רבע לשבע בבוקר - טקסים קבועים ומקודשים

בני-עקיבא מהתנגדות לעזיבת הישיבה לשם פעילות חברתית - קל וחומר לפעילות פוליטית זו או אחרת ועוד ועוד. הדברים השפיעו עלי, ותוכנם היה לי משמעותי מאד. דווקא מפני שלא למדתי בישיבה תיכנית, היה חשוב במיוחד עבורי הנד תוק הזה. השפעתה של הישיבה הועמד בראשה באו לידי ביטוי בצורת המחשבה שלי, אבל גם בדברים משפחתיים יותר. הישיבה עוררה אצלי את הוויקה האמפתית לעולם התורה התורני ובכללו לאנפים משפחתיים מרוחקים ולשורשי המשפחה. הדבר בא לידי ביטוי גם בהשוואה לחברים: אני זוכר שכבא הבתי - בועזע - שחלק מן החברים בפלוגה שלמדו בישיבות אחרות, מודרניות יותר, חזרו הביתה לשבתות, וחזרו "לשבת על הברזלים" כסגנון ובסביבתו. שאלתי את עצמי: הישיבה לא עשתה להם שום דבר?

הוצאת הלומד מן החיים והגילים (שגם: החילוניים) שלו, באה לידי ביטוי גם בהשוואה לחברים: אני זוכר שכבא הבתי - בועזע - קודש-קודשים הירידה לכותל כליל שבת בזמן קבוע ובמגנינות קבועות, בקיץ ואף בעיצומם של גשמי החורף השיעור על גג הישיבה, אל מול הרהבית, כליל תשעה באב, לחיצת היד בסוף הזמן, שבלעדיה תלמיד לא היה מעז לנסוע הביתה: המגנינה והמקבצה